

УДК 336.1

Галушак В.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу, THEU

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Постановка проблеми. Фінансовий ринок України є життєво важливим фундаментом для зростання, розвитку та стабільності національної ринкової економіки, органічною складовою фінансової системи держави, що вирізняється як організаційною формою прояву, так й інституційною специфікою. Становлення фінансового ринку в Україні супроводжується формуванням і розвитком саме тих сегментів фінансових послуг, які властиві ринковій економіці. Саме тому за умов глобальної інтеграції ринків фінансових послуг надзвичайно важливим завданням для кожної країни є забезпечення функціонування конкурентоспроможного фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці розвитку фінансового ринку, його складових та сегментів присвячено праці провідних вчених, а саме: В. Загорського, В. Колесника, Ю. Кравченко, Л. Худолія й ін. Велика увага дослідженню теоретичних і практичних засад

глобалізаційних та інтеграційних процесів на фінансовому ринку приділялася вітчизняними науковцями, такими як Г. Багратян [1], О. Василик [3], А. Даниленко, А. Ільєнко, І. Кравченко, П. Леоненко [5], С. Львовичкін [6], О. Малютін [7], В. Опарін [8], М. Савлук, В. Федосов, С. Юрій [9], П. Юхименко й ін. А теоретичні, методологічні й практичні аспекти функціонування різних форм капіталу, в тому числі фінансового, вивчали такі відомі зарубіжні науковці, як І. Балабанова, Л. Красавіна, Н. Кузнєцова, Г. Чернова, Р. Брейлі, А. Гропеллі, Дж. Кейнс [4], С. Майєрс, Е. Прасад й ін. З огляду на зазначені дослідження, враховується вся сукупність суспільно-економічних відносин, що виникають на фінансовому ринку. Але, разом з тим, виникає необхідність у детальному висвітленні проблем функціонування фінансового ринку України та усвідомленні сутності й призначення ринку фінансових послуг як невід'ємної складової суспільного життя.

Постановка завдання. Метою статті є визначення умов для становлення цілісного, ефективного і справедливого фінансового ринку, що підтверджує його важливість у розвитку як національної, так і світової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для сучасної ринкової економіки фінансовий ринок є центром господарського організму. За станом фінансового ринку можна судити про стан економіки, впливаючи на фінансовий ринок, можна керувати економічною активністю суспільства [5]. Саме досвід переконує, що функціональне призначення фінансового ринку полягає у трансформації грошових засобів у ресурси, що створюють ВВП, у результаті розподілу і перерозподілу якого утворюються фінансові, або грошові фонди, відбувається повернення грошей та формуються кошти, що мають безпосереднє призначення для здійснення інвестування.

Закономірно, що фінансовий ринок виступає головним чинником інтеграції економіки, її високоефективного функціонування і є акумулятором грошових ресурсів для здійснення повторного циклу виробництва. Для здійснення своїх функцій інтегрування економічної системи фінансовий ринок повинен задовольняти інтереси всіх суб'єктів виробництва, підтримувати на належному рівні дієздатність його структурних і динамічних параметрів.

З огляду на зазначене, об'єктом фінансового ринку виступають гроші, які вивільняються у процесі суспільного відтворення. Через ринок ці кошти акумулюються і перерозподіляються. А основним критерієм перерозподілу стає дохід, що отримує власник грошових засобів. Тому в основі цього перерозподілу лежить ціна, яка встановлюється на фінансовому ринку внаслідок зіставлення попиту та пропозиції і є важелем саморегулювання ринку. Водночас ми усвідомлюємо, що функціонування фінансового ринку передбачає ті чи інші форми його державного регулювання. Значення його посилюється в період проведення економічних перетворень і знижується у разі стабільного розвитку економіки. Вважаємо, що за сучасних умов в Україні державне втручання у фінансовий ринок є необхідним, однак центр ваги має переноситись із прямих методів втручання відповідної нормативно-правової та інституційної бази щодо його діяльності.

На нашу думку, фінансовий ринок повинен розглядатись як специфічна сфера грошових відносин, що виникають у процесі руху фінансових фондів між державою, юридичними та фізичними особами за допомогою спеціалізованих фінансових інститутів. Адже характерною особливістю фінансового ринку є те, що ці відносини реалізуються на етапах розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів і коштів щодо здійснення процесу розширеного відтворення. Тому особливу увагу ми звертаємо на фінансові інститути, адже саме вони забезпечують ефективне функціонування фінансового ринку.

Фінансові інститути належать до складу інституційної структури і своєю діяльністю сприяють встановленню реальних зв'язків між власниками фінансових ресурсів та емітентами фінансових активів, які, в переважній більшості випадків, є територіально роззосередженими. Оскільки фінансові інститути об'єднують розрізнені суб'єкти фінансового ринку та опосередковують їх взаємодію, знижуючи в такий спосіб їхні транзакційні витрати, вони фактично конструюють ринок, забезпечують його функціонування та перетворюються на об'єктивно необхідну складову ринкового механізму. Крім того, наявність фінансових інститутів, які здійснюють трансформацію грошових потоків у межах ринку, дає змогу подолати суперечність між потребами суб'єктів господарювання та обмеженими фінансовими можливостями індивідуальних інвесторів, що зумовлена як часовим фактором, так і заощаджувальним потенціалом окремих власників капіталу. Потрібно наголосити, що в умовах недостатньо розвинутого ринку цінних паперів фінансові інститути взагалі становлять єдиний механізм, здатний забезпечити ефективний перерозподіл фінансових ресурсів на користь суб'єктів господарювання, котрі відчувають у них потребу внаслідок скорочення бюджетного фіксування [2].

Слід зазначити, що фінансові інститути є основними професійними учасниками фінансового ринку, які формують попит на фінансові ресурси й фінансові активи і в такий спосіб визначають рівноважну ринкову ціну на них. Оскільки фінансові інститути здатні найточніше оцінити ризиковість фінансових активів, вони сприяють встановленню такої ринкової ціни, яка узгоджує потреби суб'єктів господарювання в ліквідних засобах із можливостями власників фінансових ресурсів.

З огляду на те, що фінансові інститути за рахунок використання наукових методів управління інвестиційним портфелем мають можливість достовірно оцінити платоспроможність,

кредитоспроможність і загальний стан емітентів фінансових інструментів, а, отже, ідентифікувати найприбутковіші й, водночас, найменш ризиковані напрямки вкладання залучених у інвесторів коштів. Індивідуальні власники капіталу на противагу професійним учасникам ринку не завжди можуть правильно оцінити ризиковість фінансового активу й тому іноді вкладають кошти неефективно [2].

Забезпечуючи стабільне функціонування фінансового ринку, фінансові інститути завжди згодні не лише викупити, а й продати інвесторам фінансові активи. Таким чином, вони стабілізують ринок, здійснюючи операції із фінансовими інструментами з метою отримання прибутку та протидіють значним коливанням ринкових цін.

Як фінансово-економічне явище, фінансовий ринок є надзвичайно складною системою, у якій гроші та інші фінансові активи обертаються самостійно, незалежно від характеру обігу реальних товарів. Оскільки передача в користування фінансових ресурсів і капіталу відбувається через продаж фінансових активів та інструментів, можна стверджувати, що за формою фінансовий ринок є розгалуженою системою грошових і фінансових потоків, які виникають у процесі перерозподілу фінансових ресурсів і капіталу між власниками й позичальниками [9]. Саме тому фінансовий ринок відображає кінцеву мету перерозподілу фінансових ресурсів, тобто, механізм трансформації заощаджень у інвестиції для ефективного розміщення тимчасово вільного капіталу.

Розвиток фінансового ринку значною мірою відображає гнучкість фінансової системи та швидкість, з якою вона може пристосовуватися до змін в економічному та політичному житті країни, а також до різноманітних процесів, які відбуваються за її межами. Розвинуті фінансові ринки стимулюють і посилюють фінансові потоки в економіці та зменшують суспільні витрати, в тому числі й кожного учасника ринку. Саме досконалий фінансовий ринок може точно й своєчасно відображати попит і пропозицію фінансових ресурсів та з найменшими затратами звести за допомогою посередників одне з одним постачальників і споживачів грошей або капіталу.

Як відомо, фінансовий ринок ефективно працює при:

- низьких темпах інфляції в державі;
- успішному розвитку економіки;
- стабільній законодавчій базі;
- сприятливому політичному кліматі;
- певному балансі інтересів у суспільстві.

Ці умови не завжди можливі навіть у економічно відносно розвинутих державах, тому фінансові ринки дуже часто потрясають кризи, що спричиняє ще радикальніший та економічно не завжди виправданий перерозподіл фінансових ресурсів як всередині країни, так і в міждержавних масштабах [3].

Варто зазначити, що побудова ефективного функціонування фінансового ринку потребує закладення в його основу певних принципів. До них належать: вільний доступ до ринкової інформації й ринкових інструментів дія всіх учасників фінансового ринку; прозорість ринку й реальний захист інвесторів; ліквідність фінансових інструментів ринку; конкурентність та ефективність; відповідність міжнародним стандартам.

Функціонування фінансового ринку неможливе без підвищення рівня довіри до фінансових посередників. Неврегульованість окремих аспектів діяльності фінансових посередників призводить до порушення прав та інтересів як їх самих, так й інших суб'єктів ринку. Пріоритетними для посередників мають бути стратегії інвестиційного спрямування, що забезпечують реалізацію сукупності реального й фінансового інвестування, досягнення високої рентабельності вкладень, збереження реальної вартості вкладених коштів протягом терміну інвестування, можливість швидкої реалізації фінансових активів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, розвиток суспільного виробництва неможливий без ефективного розподілу капіталу в рамках економічної системи, який на сьогодні може забезпечити лише фінансовий ринок. Тому становлення і розвиток фінансового ринку має стати ключовим елементом сильного економічного середовища, який підтримуватиме корпоративні ініціативи, забезпечуватиме фінансування реального сектора економіки через залучення інвестицій, здійснення платежів та перерозподілу капіталів. Як каталізатор економічного зростання фінансовий ринок повинен істотно впливати на забезпечення суверенітету держави й реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів.

Бібліографічний список

1. Багратян Г.А. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання / Г.А. Багратян, І.С. Кравченко // Фінанси України. – 2009. – №4. – С. 33-41.
2. Базилевич В.Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах / В.Д. Базилевич // Фінанси України. – 2009. – №12. – С. 5-12.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів: [підручник] / О.Д. Василик. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
4. Кейнс Дж. М. Трактат про грошову реформу. Загальна теорія зайнятості, процента та грошей / Дж.М. Кейнс. – К. : АУБ, 1999. – 189 с.

5. Леоненко П.М. Теорія фінансів: [навчальний посібник] / П.М. Леоненко, П.І. Юхименко, А.А. Ільєнко [та ін.] / [За заг. ред. О.Д. Василика]. – Київ. : Центр навчальної літератури, 2009. – 480 с.
6. Львович С. Фінансова інфраструктура ринкової економіки: концептуальні підходи / С. Львович, В. Опарін, В. Федосов // Економіка України. – 2008. – №11. – С. 61-65.
7. Малютін О.К. Оцінка фінансового сектору та його значення в економічному розвитку України / О.К. Малютін // Фінанси України. – 2010. – №3. – С. 92-100.
8. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): [монографія] / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005. – 314с.
9. Фінанси: Підруч. / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611с.

Анотація

У статті розглянуто особливості функціонування фінансового ринку як центру акумуляції й перерозподілу фінансових ресурсів. Визначено роль фінансових інститутів як основних професійних учасників. Проаналізовано взаємозв'язок ефективності фінансового ринку та стабільності економіки країни.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансова система, фінансові ресурси, фінансові інститути, фінансова стабільність.

Аннотация

В статье рассмотрено особенности функционирования финансового рынка как центра аккумуляции и перераспределения финансовых ресурсов. Определено роль финансовых институтов как основных профессиональных участников. Проанализировано взаимосвязь эффективности финансового рынка и стабильности экономики страны.

Ключевые слова: финансовый рынок, финансовая система, финансовые ресурсы, финансовые институты, финансовая стабильность.

Annotation

The peculiarities of the financial market functioning as the centre of the financial resources accumulation and redistribution are determined in this article. It is considered the role of the financial institutions as the main professional participants. The intercommunication of the financial market effectiveness and the country's economics stability is analysed in the article.

Key words: financial market, financial system, financial resources, financial institution, financial stability.